

บทที่ 6

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกภาคส่วน ผู้วิจัยและคณะวิจัยได้จัดกิจกรรมดำเนินการวิจัยดังนี้

1. สรุปผลที่ได้รับ
2. เป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมาย
3. ผลที่ได้รับ
4. วิธีการวัดผล ประเมินผล
5. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปผลที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า แนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่าชุมชนมีการคัดแยกขยะด้วยตนเองในระดับครัวเรือน เช่น มีการคัดแยกขยะขาย การแยกขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ยและนำไปให้อาหารสัตว์เลี้ยง และการเผาการฝังกลบขยะในพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งปัจจัยส่งเสริมการหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการของ อบต.บ้านไผ่ โดยมีการขับเคลื่อนโดยการให้ความรู้และการรณรงค์ในเรื่องการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนให้มีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางโดยแยกขยะขายได้ เช่น ขวดแก้ว พลาสติก การเผาทำลายขยะที่ย่อยสลายยากในครัวเรือน ด้านทัศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขวัญ กำลังใจ พลังในการขับเคลื่อนที่จะเป็นต้นแบบ มีกติกา ข้อตกลง กฎระเบียบการจัดการขยะในชุมชน

2. การลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น หลังจากลงพื้นที่เป้าหมาย คือ บ้านหัวหนองผักแว่น หมู่ที่ 9 เป็นกลุ่มที่ยังไม่มีรูปแบบการดำเนินการจัดการขยะที่ชัดเจน คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและทำจากการ

สังเคราะห์บริบทพื้นที่พบว่า บ้านหัวหนองผักแว่น หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านไผ่ เป็นชุมชนที่ยังไม่มีแผนและนโยบายในการบริหารจัดการขยะที่เป็นรูปแบบ บริบทด้านสภาพปัญหาการจัดการขยะ ในภาพรวมพบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมและจิตสำนึกของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่มากพอในชุมชน ขาดความสามัคคี ขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะและการจัดการขยะ ขาดการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ในครัวเรือนยังไม่มีรูปแบบการคัดแยกขยะที่ชัดเจนจึงทิ้งรวมกัน ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ปัจจัยด้านกิจกรรมและความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชน สมาชิกในชุมชนบางส่วนยังไม่มีความรู้ในการคัดแยกขยะ ขาดความรู้วิธีการคัดแยกขยะแต่ละประเภทต่าง ๆ และวิธีกำจัดขยะที่ถูกต้อง การดำเนินงานการขับเคลื่อนขาดความต่อเนื่องและยั่งยืน ปัจจัยด้านสิ่งเอื้ออำนวยและส่งเสริม ค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะสูง ไม่มีถังขยะแยกประเภท ไม่มีรถเก็บและขนย้ายขยะ การให้บริการการเก็บขยะไม่ถูกต้อง เช่น เก็บขยะจากถังเทรวมกันใส่รถขนขยะ และการนำขยะไปกองรวมกันทำให้เกิดการเน่าเหม็น ส่งกลิ่นเหม็นและสัตว์พาหนะนำเชื้อโรคต่าง ๆ เป็นต้น ชุมชนบ้านหัวหนองผักแว่น หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านไผ่ เป็นชุมชนนำร่องการจัดการขยะ โดยได้รับการสนับสนุนจากจากนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลและมาจากผู้นำชุมชนและลูกบ้านที่มีทัศนคติและจิตสำนึกที่ดีต่อการจัดการขยะในครัวเรือน โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานภาครัฐนอกพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการในภาพรวมพบว่า ชุมชนที่กำลังดำเนินการและขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจัยส่งเสริมการหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการของ อบต.บ้านไผ่ โดยมีการขับเคลื่อนโดยการให้ความรู้และการรณรงค์ในเรื่องการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชน ให้มีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางโดยแยกขยะขายได้ เช่น ขวดแก้ว พลาสติก การเผาทำลายขยะที่ย่อยสลายยากในครัวเรือน ด้านทัศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขวัญ กำลังใจ พลังในการขับเคลื่อนที่จะเป็นต้นแบบ มีกติกากฎระเบียบการจัดการขยะในชุมชน

เป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยเรื่อง การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น มีเป้าหมายดังนี้

1. เป้าหมาย

1.1 เพื่อหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

1.2 เพื่อลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกชุมชนบ้านหัวหนองผักแว่น หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 50 คน ซึ่งเป็นครัวเรือนอาสาสมัครในชุมชนที่ดำเนินการเรื่องแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชน

ผลที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปที่ได้รับได้ ดังนี้

1. การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า แนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ชุมชนมีการคัดแยกขยะด้วยตนเองในระดับครัวเรือน เช่น มีการคัดแยกขยะขาย การแยกขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ยและนำไปให้อาหารสัตว์เลี้ยง และการเผาการฝังกลบขยะในพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งปัจจัยส่งเสริมการหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการของ อบต.บ้านไผ่ โดยมีการขับเคลื่อนโดยการให้ความรู้และการรณรงค์ในเรื่องการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนให้มีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางโดยแยกขยะขายได้ เช่น ขวดแก้ว พลาสติก การเผาทำลายขยะที่ย่อยสลายยากในครัวเรือน ด้านทัศนคติและพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของชุมชน มีขวัญ กำลังใจ พลังในการขับเคลื่อนที่จะเป็นต้นแบบ มีกติกาสอดคล้องกฎระเบียบการจัดการขยะในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย ศิริมาตร (2548) ดำเนินการขับเคลื่อนโดย การกระตุ้นชุมชนให้เห็นคุณค่าของขยะด้วยการร่วมกันประยุกต์ใช้ประโยชน์จากขยะด้วยการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุหรือเศษขยะในกลุ่มเยาวชนและกลุ่มแม่บ้าน และ อบต. เป็นองค์กรที่มีหน้าที่กระตุ้นและสนับสนุนครัวเรือนและกลุ่มต่าง ๆ ในระดับหมู่บ้านและตำบลให้ร่วมกันดำเนินการจัดทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องให้ลดปริมาณขยะลง การกำจัดขยะโดยใช้วิถีชีวิตของชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน นอกจากนี้ บ้านหัวหนองผักแว่น หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านไผ่ มีการกำจัดขยะโดยใช้วิถีชีวิตของชุมชนเอง ได้แก่ การเลี้ยงไส้เดือนจากขยะเปียก เศษอาหารต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือน การใช้ประโยชน์จากขยะเปียก เศษอาหารต่าง ๆ ในการนำไปทำปุ๋ยหรือน้ำหมักไว้ใช้ในครัวเรือน เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนเน้นการจัดตั้งกลุ่ม การสื่อสารและการถ่ายทอดให้เกิดการขับเคลื่อน ทำให้คนในชุมชนตระหนัก การมีจิตสำนึกในเรื่องการจัดการขยะ มีความภาคภูมิใจในชุมชนตนเอง

2. การลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น หลังจากลงพื้นที่เป้าหมาย คือ บ้านหัวหนองผักแว่น หมู่ที่ 9 เป็นกลุ่มที่ยังไม่มีรูปแบบการดำเนินการจัดการขยะที่ชัดเจน คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและทำจากการสังเคราะห์บริบทพื้นที่พบว่า บ้านหัวหนองผักแว่น หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านไผ่ เป็นชุมชนที่ยังไม่มีแผนและนโยบายในการบริหารจัดการขยะที่เป็นรูปแบบ บริบทด้านสภาพปัญหาการจัดการขยะ ในภาพรวมพบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมและจิตสำนึกของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่มากพอในชุมชนขาดความสามัคคี ขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะและการจัดการขยะ ขาดการคัดแยกขยะก่อนทิ้งในครัวเรือนยังไม่มีรูปแบบการคัดแยกขยะที่ชัดเจนจึงทิ้งรวมกัน ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ปัจจัยด้านกิจกรรมและความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชน สมาชิกในชุมชนบางส่วนยังไม่มีความรู้ในการคัดแยกขยะ ขาดความรู้วิธีการคัดแยกขยะแต่ละประเภทต่าง ๆ และวิธีการจัดขยะที่ถูกต้อง การดำเนินงานการขับเคลื่อนขาดความต่อเนื่องและยั่งยืน ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและส่งเสริม ค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะสูง ไม่มีถังขยะแยกประเภท ไม่มีรถเก็บและขนย้ายขยะ การให้บริการการจัดเก็บขยะไม่ถูกวิธี เช่น เก็บขยะจากถังรวมกันใส่รถขนขยะ และการนำขยะไปกองรวมกันทำให้เกิดการเน่าเหม็น ส่งกลิ่นเหม็นและสัตว์พาหนะนำเชื้อโรคต่าง ๆ เป็นต้น ชุมชนบ้านหัวหนองผักแว่น หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านไผ่ เป็นชุมชนนำร่องการจัดการขยะ โดยได้รับการสนับสนุนจากจากนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลและมาจากผู้นำชุมชนและลูกบ้านที่มีทัศนคติและจิตสำนึกที่ดีต่อการจัดการขยะในครัวเรือน โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานภาครัฐนอกพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการในภาพรวมพบว่า ชุมชนที่กำลังดำเนินการและขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจัยส่งเสริมการหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการของ อบต.บ้านไผ่ โดยมีการขับเคลื่อนโดยการให้ความรู้และการรณรงค์ในเรื่องการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชน ให้มีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางโดยแยกขยะขายได้ เช่น ขวดแก้ว พลาสติก การเผาทำลายขยะที่ย่อยสลายยากในครัวเรือน ด้านทัศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขวัญ กำลังใจ พลังในการขับเคลื่อนที่จะเป็นต้นแบบ มีกติกา ข้อตกลง กฎระเบียบการจัดการขยะในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2543) พบว่า 1) ความสามารถในการคัดแยกขยะ ประเภทขยะอินทรีย์และขยะมีมูลค่าสูงขึ้น 2) รูปแบบการเก็บขนขยะสามารถจะพิสูจน์ได้ว่าลดเวลาการเก็บขน ลดระยะทาง และ จำนวนครั้งในการเก็บขนลดลง จะต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุน คือ การให้เผยแพร่ความรู้ การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมให้มีจิตสำนึก การสร้างความมั่นใจในระบบ การส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะ การให้รางวัลทางสังคม ประโยชน์จากการคัดแยกขยะ ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม และมูลค่าเพิ่มของขยะมีมูลค่า เน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของคน

ในชุมชนด้วย มีผู้นำที่เป็นต้นแบบในการจัดการขยะ ดำเนินการ เป็นผู้นำที่เข้มแข็ง และด้านปัจจัยสนับสนุนภายนอก มีการส่งเสริมสนับสนุนด้านองค์ความรู้และงบประมาณจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกพื้นที่

วิธีการวัดผล ประเมินผล

การวิจัยเรื่อง การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยมีวิธีการวัดผล ประเมินผล ดังนี้

1. การศึกษาบริบทของการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่าบริบทของชุมชนในการจัดการขยะ และหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากโปรแกรมการพัฒนาระบบข้อมูลตำบล (TCNAP) คู่มือการพัฒนาทักษะการวิจัยชุมชนด้วยการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบเร่งด่วน (RECAP) ของตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และจากการลงพื้นที่สำรวจ การสอบถาม การสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่ม เยาวชน และผู้นำชุมชน ทำให้ทราบบริบทพื้นที่และแนวทางการขับเคลื่อนของชุมชนด้วย

2. การลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น วัดผลโดยใช้การชั่งน้ำหนักปริมาณขยะแต่ละครัวเรือน การสำรวจ การสังเกตโดยใช้ภาพถ่ายก่อนและหลัง ซึ่งผลการดำเนินงานของครัวเรือนในชุมชนหมู่ พบว่า ร้อยละ 70 มีการคัดแยกขยะแต่ละประเภทในบ้านตนเอง กำจัดขยะเองในครัวเรือนใช้วิธีการเผาทำลาย เป็นต้น โดยมีการสนับสนุนด้านองค์ความรู้และงบประมาณจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ทำให้สมาชิกในชุมชน หมู่ที่ 9 เกิดแรงกระตุ้นในการดำเนินการด้านการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือน

ข้อเสนอแนะอื่น

1. ชุมชน

1.1 ด้านแนวปฏิบัติที่ดี ตัวแทนชุมชนได้เล็งเห็นแนวปฏิบัติที่ดีด้านการจัดการตนเองของประชาชนในพื้นที่ชุมชน โดยไม่รอการสนับสนุนจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว

1.2 ด้านรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสม ตัวแทนชุมชนมีแนวคิดด้านรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมว่าควรจะเป็นการให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะต้นทางเพื่อลดปริมาณขยะ และสามารถก่อให้เกิดรายได้ต่อครัวเรือนได้

1.3 ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะครัวเรือน ตัวแทนชุมชนได้สะท้อนผลจากการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการขยะว่า สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดเพื่อจัดการด้านการเลี้ยงไส้เดือนจากขยะเปียก เศษอาหารต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือนตนเอง

1.4 ด้านความต้องการพัฒนาในพื้นที่ ตัวแทนชุมชนได้แนวคิดในการนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการอบรมครั้งนี้และจากการศึกษาดูงานในพื้นที่อื่น ๆ มาส่งเสริมให้เกิดชุมชนต้นแบบที่สามารถจัดการตนเองด้านการจัดการขยะเพื่อขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

2. นักวิจัย

2.1 ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักวิจัยของมหาวิทยาลัย ทำงานเพื่อชุมชน เกิดทีมวิจัยที่มีองค์ความรู้หลาย ๆ ศาสตร์ ดำเนินการร่วมกัน

2.2 เป็นการสร้างและค้นหาองค์ความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ในประเด็นที่คล้ายคลึงกันได้

2.3 เป็นการส่งเสริมนักวิจัยให้เกิดเครือข่าย ความสัมพันธ์กับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

3. นโยบาย

- อบต. ผลักดันให้เกิดการจัดการขยะขยายผลไปยังหมู่บ้านอื่นโดยสามารถนำแนวปฏิบัติที่ดีที่ได้จากการเรียนรู้ การศึกษาดูงานไปปรับใช้ในพื้นที่ได้ ขยายผลต่อไป